

אדריכלות ישראלית

רבעון לאדריכלות ועיצוב

5/2000

www.aiq.co.il

בית בכפר הים. תכנון: אייר אדריכלים
מחיר: 49 ש"ח. טלפון למנויים: 03-6471133

בנה ביתך כל זמן שאתה צעיר

רחל בן-אהרון

התוצאה במפעל עדיין יומרות מדי, אבל יחד עם זאת מתחיל להסתמן רצף מוזהה של מבנים - לא דווקא בסגנון אחיד, אבל עם מסר אחד - נטישה כמעט מוחלטת של רעיון הבית הלבן ה"היכאולי" מודרניסטי. במקום זאת יש שימוש גורף בטיח צבעוני, טפטפוט (משום שלא קל להיפטר ממנו) רעננות צבעונית ארוכת ימים, במקום הצורניות הרוקנית שהורגלו אליה. במילים אחרות - יש מיתון בכמות הצורות, במספר הוויות ובעקבות הוולגיות הוולגה, לטובת שימוש חופשי יותר בצבע.

ומה הלאה? אחת הרענות החולות המאפיינות עדיין את הסביבה הבטיחה, טבעת מהיעדר מוחלט של עיצוב עירוני, קרי - הנחיות ויואליות ברורות ליצירת סביבה תרבותית ואסתטית. גם כאשר ישנן הנחיות ת.ב.ע כלליות (מתוך כוונה טובה לסגור כאוס) איש הישר בעיניו יעשה. יתרה מכך, באופן מרוקסלי, דווקא הנחיות אלה הן שורש הבעיה. כך למשל, הרחבה הבלתי מוגבלת, להשתמש באבנים משתלבות או באבן "ירושלמית" בנדירות התמד, עלולה ליצור דיסטרמוניה צורמת בין חומרי הגמר של המבנים לבין אפיו המבוקש של הרחוב. המתכנן מנסה (במקרה הטוב) ליצור התאמה בין הנדר או המסד המונים לרחוב לבין המבנה שלו, אולם אז, עלול להיווצר חוסר התאמה עם המבנים השכנים. תפקידו של העיצוב העירוני הוא ליצור משרה מאוחדת בין החוות האינדיבידואליות של המבנים לבין החוות הכלליות של הרחוב.

הדוגמה הבולטת ביותר של התעלמות חלמאית מסראה הרחוב ומשמסעותו הציבורית, מתבטאת ב"חובה" לבנות חניות מקורות, כדי ש"סראה המכונית החונה ליד המדוכה לא יקלקל את חוות הרחוב". התוצאה הכללית היא אטימה מוחלטת של "קירות" הרחוב המסתירים את הבתים.

האכסוד הוא, שהרס כה מכוון של רחוב משה דווקא על ידי מי שאמון על האסתטיקה של בטי הערים בכל רשות מקומית. ביקור קצר בשכונות החדשות של מבשרת ציון, ראש העין, מודיעין או כל בנייה מאסיבית מאורגנת, מפחיש יותר מכל את הנוק הארדני המתרש על סביבה בנייה בהנחייה ישירה של תוכנית בינוי הערים. מעבר לעובדה שדגם (קבלני) איחד החזור על עצמו יוצר סביבה משעממת ומטורפת, מאחורי "קיר מסך" שכזה אין בלא הכי כל משמעות לסראה הבתים.

יתכן שהמסר החשוב ביותר של התופעה הוא, שהסגנון כסופו של דבר בא מהעם ולא מהאדריכלים. לפרות כל הנטישות לשתן את הביטוי האינדיבידואלי, בעלי הבתים עדיין אינם מוכנים להסתמך בבתי לבנים או אפורים. לפיכך, ההצעה של מספר תיאורטיקנים מיואשים, לשוב לאדריכלות המודרניסטית (במקרה הטוב) או לאדריכלות הבוטליסטית (במקרה הפחות טוב), תישאר כנראה חסרת סיכוי. A]

ראה איווים עד עמוד 52

גם בעלי בתים צעירים, שמשוט רוצים יימתי אבל נאלצים להסתמך ב"סופטי". כך נוצרת אדריכלות מתונה (יחסית) שאינה מבוססת עוד על גרנדיוזיות נטו-רישית, אלא על השיבה צרכנית חסכנית ורעננה.

מה בעצם קרה? האוכלוסייה הצעירה שמאכלסת היום יותר את שכונות "בנה ביתך", שוכרת ומטעמי תקציב או טעם) אדריכלים צעירים, העושים כל מאמץ לייצר משהו שניתן להתגאות בו. האדריכלות המוסט-מודרניסטית שאפיינה, כידוע, את הדור הקודם של שכונות "בנה ביתך", נולדה כריאקציה לחד-גונית של האדריכלות המודרנית, שלמדינה הצעיר העבירה את המסר המוטעה שלבנות בזול משמע לבנות מכוון. למיכך, אהדי המוסטרי סברו (שוב בטעות) שלבנות ביקור משמע לבנות יפה. השאיפה הגורפת של ציבור האדריכלים הוותיקים "לבטל" את המסר הימפוסטימי שאין בין הסטיטיקה שלו ובנינו כל קשר גיוני, התפרשה עד כה בשיבה לאדריכלות המודרניסטית. בהירות רבה ניתן לומר, שדווקא נישא זו עיכבה את השינוי המיוחל, משום שהציבור לא היה מוכן לחזור למשהו "פוינטליסטי" שאבד עליו הכלת.

ע
ד למי מספר שנים, נחשבו שכונות "בנה ביתך" בעיני אדריכלים רבים כהתגלמות כל תחלואיה של האדריכלות הישראלית. השכונות שצצו כפטריות אחרי הגשם של שיקום השכונות, איפשרו, לכל מי שיכול היה למכור את דירתו המסופצת, להגשים את כל המנטיות היעוצוביות שלו. מלבד ריבוי היסנטות" שהאבו מ"דורנלים" מיובאים, הבתים התאפיינו בחוסר התחשבות בגוף ובסביבה הבטיח, וכל מי שנקלע אליהם - חש (עם מעט רגישות) בדיסקריות הצורנית חסרת המעצורים.

בעקבות ביקורת נוקבת, בין היתר מעל דפינו, ניתן לראות את קמות ניצני השינוי המיוחל במספר מעט (מאד) של "שכונות בניים", בעיקר כאלה הצמודות למשכנים ותיקים. אין שם עדיין אדריכלות לשמה, אבל מתחילה להיווצר סביבה שניתן לחיות איתה בשלום, גם אם לא מסס אהבים אותה. התהליך, הטעון עוד שיפורים והיוזקים, הוא מרי יצירתם של כמה אדריכלים צעירים, שלא נדפו על ברכיה הרצוצות של האדריכלות הבוטלואסמית, ולכן הצליחו לנתח משהו "מקומי" יותר. תורמים לתהליך

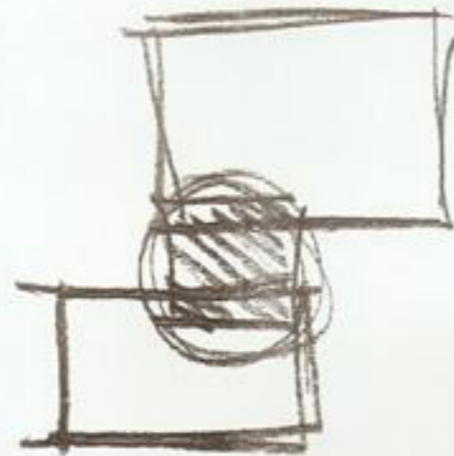

רחוב של חנית - אופייני לשכונת החדשה של מבשרת ציון. מרב רצון של המתכננים לשמור על חמת אחידה, לא ראים את הרחוב. בעמוד השמאלי: בית בשכונת הבנים בכפר הים. נושי המבנה מודגשים באמצעות הסיח הצבעוני. אדריכלים: איי אדריכלים - מפק רותם ושרון גימן, 1999.

A "garage street" - typical of new neighborhoods in Mevaseret Zion. The planners' desire to preserve the unity of the street front makes for disconnection. Left page: House in Kfar Hess.

בית בכפר הס.
הגותיחיסות ליינוי האור מתבטאת במתחים
קטנים ומוגנים בחזית המערבית, לטמט פתיחות
רבה אל הגוף במזרח.

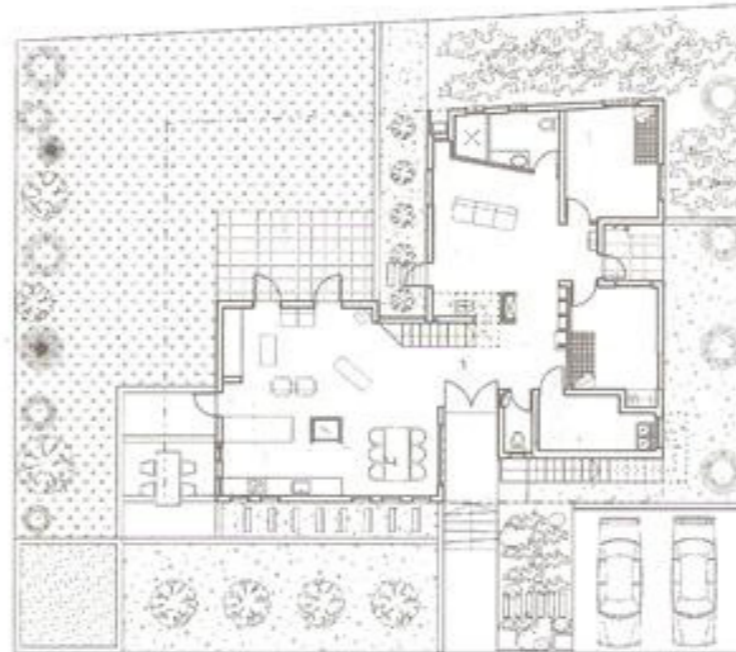

בית בכפר הים.
הגוש המרכזי מקשר בין אזור המגורים וחורי הילדים
בקומת הקרקע ואגף החדרים בקומת הגג.

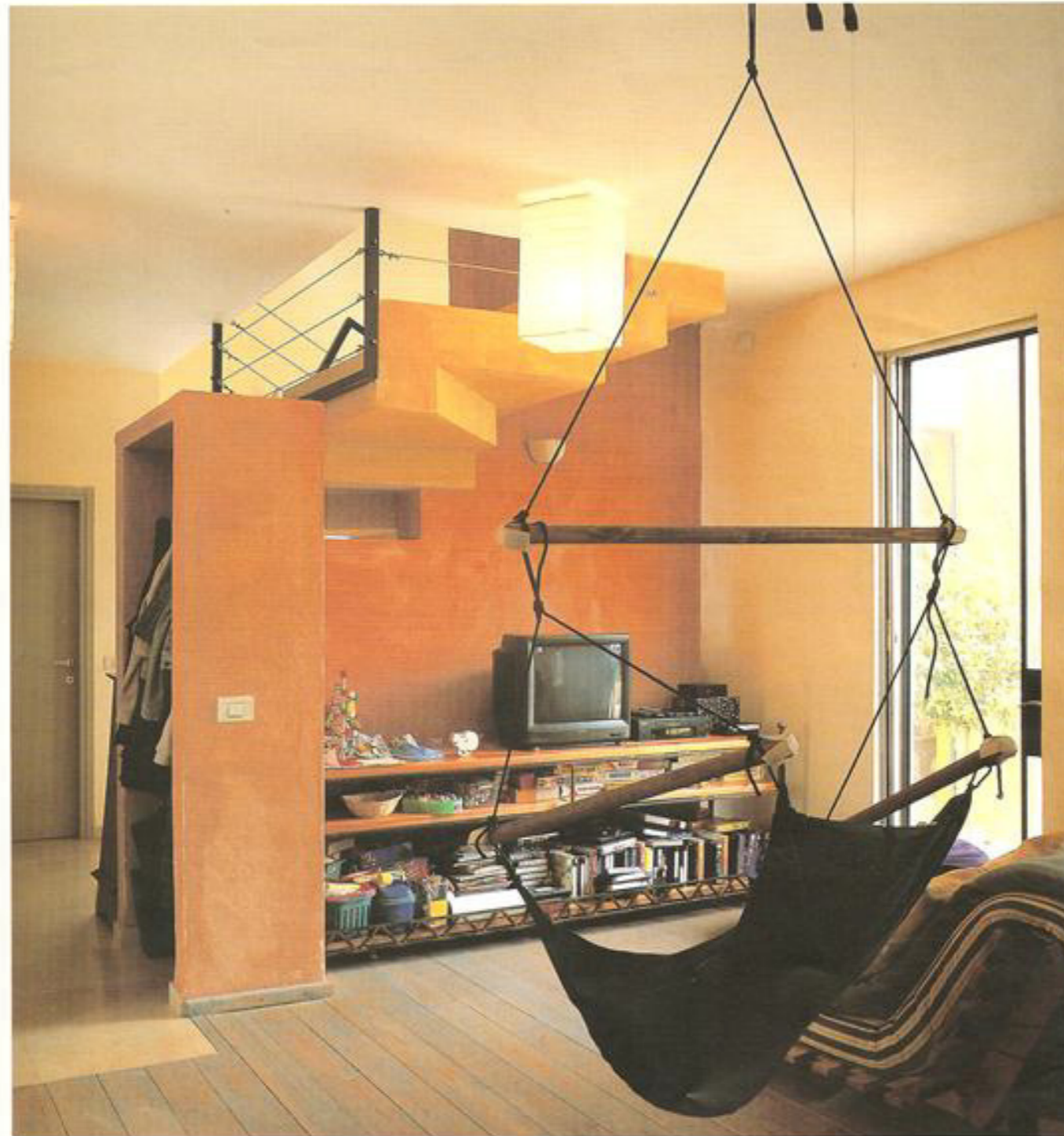

House in Kfar Hess.

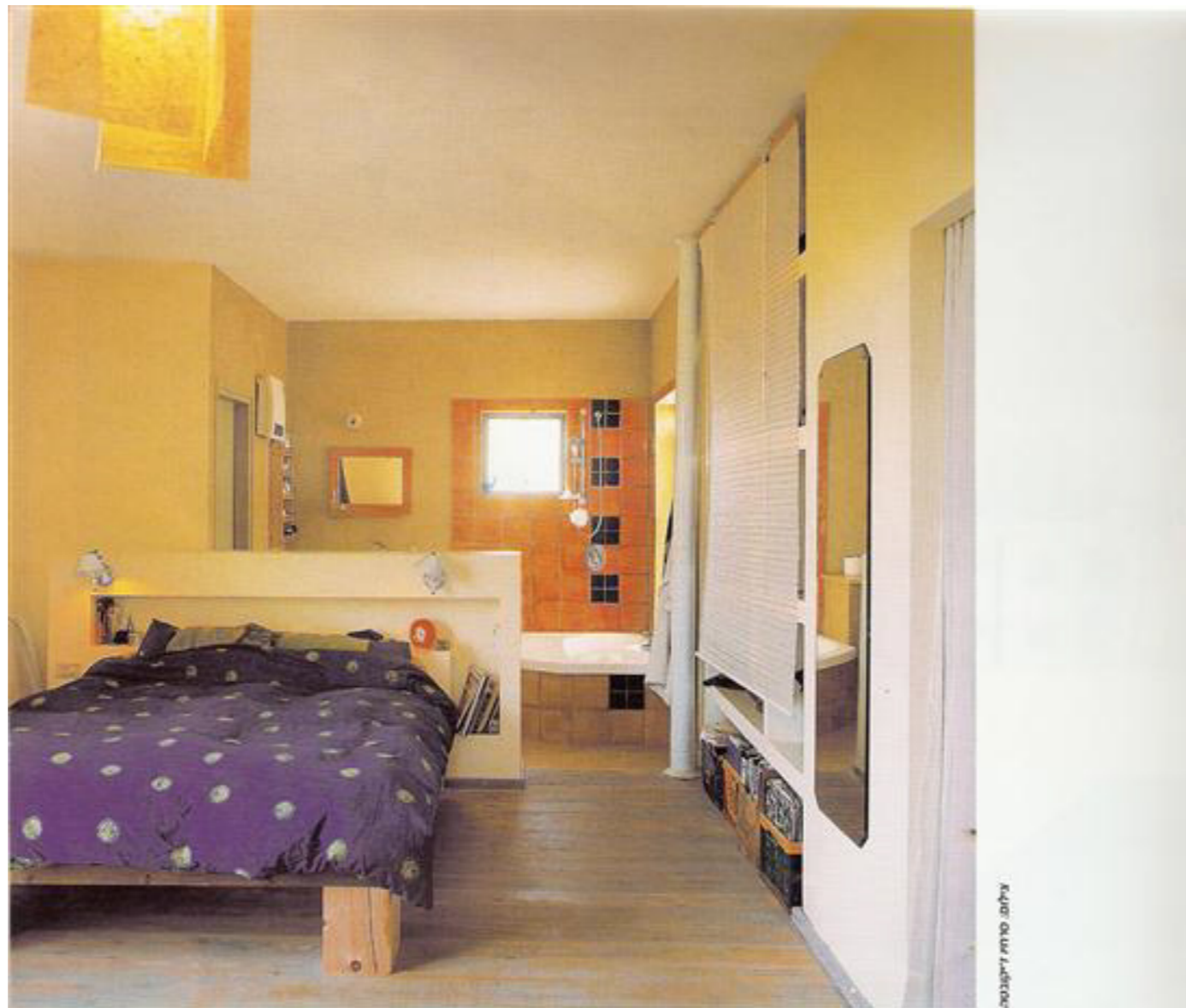
The central block links the living area and children's rooms on the ground floor with the parents' wing on the floor above.

בית בכפר הים.
מימין: גרם המדרגות מונעל ליצירת
פנת טלוריה.
בעמוד השמאלי למעלה: חדר הנונים
עם אמבטיה צמודה.
בעמוד השמאלי למטה: חדר ילדים.

צילום: סרחי ליקובנה

נושא: אדריכלות

House in Kfar Hess.
A second generation Build your Own Home.
Top: The master bedroom with adjacent bath.
Bottom: Children's bedroom.
Right page: TV corner behind the staircase.
Architects: Eyar Architects -
 N. Rotem, S. Neuman, 1999.

